

Ὅταν ὁ μέγας Βερονέζε θέλησε κάποτε νὰ ζωγραφίσῃ τὴν εἰκόνα τοῦ θριάμβου μιᾶς βασιλισσας, πού εἶχε ἄμορφα πλασμένη στὴν ψυχὴ του, τότε αὐτὸς — ὁ θανματοουργὸς τεχνίτης — ἀνακάτεψε τὸ χουσάφι, τὰ μαργαριτάρια, τὴν πορφύρα, τὸν σμάραγδο, κι' ὅλα τὰ πλούτη, ἀλλὰ δὲν μπόρεσε ν' ἀναπαραστήσῃ τὸ δοξασμένο πρόσωπο, παρὰ σ' ἓνα σκοτεινὸ σύννεφο.

Ἔτσι κ' ἐγὼ τώρα, θαμπωμένος ἀπὸ τὴ φωτεινὴ αἴγλη, πού ξεχύνει τ' ὄνομα ἐνὸς ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους νεώτερους Ἰταλοὺς ποιητές, δὲ μπορῶ νὰ ζωντανέψω τὴν εἰκόνα του παρὰ σὲ μιὰ σκιαγραφία.

Θὰ ἦταν ἀνευλάβεια ἂν ἐπιχειροῦσα νὰ τὸν κρίνω ἀρκοῦμαι, λοιπόν, σὲ μερικὰ βιογραφικὰ σημειώματα.

Ὁ γλυκύτατος ποιητὴς (ἄληθινὰ ποτὲ ἢ κριτικὴ δὲ χάρισε πιδὶ δίκαιο καὶ πιδὶ ταιριασιὸ ἐπίθετο) γεννήθηκε στὸ πλεόν ζωντανὸ φυσικὸ περιβάλλον, στὴν ἰδιοκτησίᾳ τῶν Τορλόνια, πού εἶχαν ἐπιστάτῃ τὸν πατέρα του· ἀνάμεσα στὸ Σὰν Μάουρο καὶ τὸ Σαβινιάνο, δυὸ ταπεινὲς κοινότητες τῆς Ρομάνιας.

Στὴν πρώτη του, τὴν τρυφερὴν ἡλικίᾳ, ἦταν, βέβαια, τὸ μικρὸ χωριατόπουλο, πού ζοῦσε τὴν ὥμορφη κι' ἐλεύθερη ζωὴ τοῦ κάμπου.

Ὅταν ἔφτασε στὴ σχολικὴν ἡλικίᾳ, καὶ τὸν ἔβαλαν στὸ κολλέγιο τοῦ Οὐρπίνου, ὁ μικρὸς Τζιοβάννι, σκεπτικὸς καὶ μελαγχολικὸς, κυττοῦσε μέσ' ἀπὸ τὰ παραθύρια τοῦ σχολείου, τὸν ἀπότομο δρόμο, πού κατέβαιναν ἀπ' τὸ μικρὸ βουνό, καὶ πού θὰ τὸν ὠδηγοῦσε, τὶς διακοπές, στὸ χωριό, τὸ χωριὸ του, ὅπου εἶχε ἀφιμένη τὴν μικρὴ παιδικὰ του ψυχὴ.

Γεννημένος ἀπὸ πατέρα δίκαιο, κι' ἀπὸ μητέρα πολὺ γλυκεῖα κι ἀγαθὴ, ὁ Pascoli εἶχε ἐλθεῖ στὸν κόσμον μὲ μιὰ πραγματικὴ καλωσύνη. Ἦταν ἀπὸ κείνους πού, ἀφοῦ ζυγίσουν τὸ κακὸ καὶ τὸ καλὸ, βρίσκουν πὼς τὸ δεύτερο τοὺς ἐνδιαφέρει περισσότερο, γιατί βάζουν τὸν ἴδιο τους τὸν ἰδεαλισμὸ στὴν ζυγαριά.

Ἔτσι σ' ἓνα κοινὸν ἐξωτερικόν, ἔκρυβε μιὰν ὥμορφη

καὶ δυνατὴ ψυχὴ, ποὺ συχνὰ φανερωνότου, ὅταν τὸ γέ-
λοιο τοῦ ἔκανε, μερικὲς στιγμὲς, τὰ φωτεινὰ μάτια τοῦ νὰ
λάμπουν. Ἀπ' αὐτὴ τοῦ τὴν εὐλογημένην αἰσιοδοξίαν πόσο
θὰ βοηθῆθηκε, πιότερο ἀπὸ καθέναν ὁ Pascoli, σὰν ἀκο-
λούθησαν οἱ φοβερὲς τοῦ βίου τοῦ στιγμὲς!

Τὶς 10 Αὐγούστου τοῦ 1867, ὁ πατέρας τοῦ Pascoli
ἔφυγε γιὰ κάποιο ταξίδι κοντινὸ, ὅπου ἡ δουλειὰ τοῦ ἐπι-
στάτη τὸν καλοῦσε. Δὲν πῆρε, μαζί του, ὑπηρετὴ, κι' ὠδη-
γοῦσε μονάχος τ' ἀμάξι του. Τὸ πιὸ μικρὸ κοριτσάκι τοῦ
θέλησε νὰ τὸν κρατήσῃ· δὲν ἐννοοῦσε καθόλου ν' ἀφίση
τὸν πατέρα της νὰ φύγῃ, μ' ὅλες τὶς κούκλες, ποὺ τῆς ἔ-
ταζε στὸ γυρισμό· μὲ τὰ μικρὰ χεράκια της τὸν τραβοῦσε
ἀπελπισμένα, κ' ἦταν προσκολλημένη ἀπάνω του. Ἐπρεπε
νὰ τῆς ἡσυχάσῃ τὰ κλάμματα καὶ νὰ βγῇ, κρυφά, ἀπὸ μιὰν
ἄλλη πόρτα, ὅπου, ὅχι πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὸ σπίτι, περὶ-
μενε ζεμένο τ' ἀλλογὸ του. Ἐφυγε. Τὸ βράδυ, καθὼς ἐπέ-
στρεφε στὴν κατοικίαν τοῦ δολοφονήθηκε.

Τ' ἀλλογο ξαναῆρθε μόνο στὸ σταύλο, καὶ τὸ πῶμα
τὸ βοῆξαν τὴν ἄλλη μέρα, στὸν δρόμο, ματωμένο...

Ἀργότερα γράφωντας ὁ Pascoli γιὰ τὸ φοβερὸν αὐτὸ
χτύπημα τῆς μοίρας, ποὺ ἔκανε τὴν οἰκογένειάν του νὰ
στερηθῇ τὸν προστάτη της, καὶ ποὺ τὸν ἄφισεν ὁρφανό,
λέει σὲ κάποιον τοῦ τραγοῦδι, ποὺ κλαίει σ' αὐτὸ τὸν ἀδικο-
σκοτωμένο, φτωχὸ τοῦ πατέρα:

...«Καὶ τ' ἄψυχα μάτια ἀπὸ τὶς κούκλες κυττοῦσαν
ψηλὰ στὸν οὐρανό!»

Ὅμως τὰ δυστυχήματα ἑξακολούθησαν.

Πρώτη πέθανε ἡ Μαργαρίτα, ἡ πρωτότοκὴ ἀδελφὴ
τοῦ, δεκαῆξ χρόνων· σ' ἐνάμισυ σχεδὸν χρόνον, πάλι, πέ-
θανε κι' ἡ μητέρα του, ἀφοῦ δὲν ἔπαυσε νὰ θρηνῇ, τὸν
σκοτωμένον ἀντρά καὶ τὴν πεθαμένη κόρη.

Ἀπὸ τὴν ἄλλοτε ἀνθηρὴν οἰκογένειαν δὲν ἔμεναν πιά
παρὰ τέσσερα ὁρφανὰ· ἀδύνατα φυτὰ πάνω σ' ἔρειπια.

Ὁ νεαρὸς Pascoli ὑπόμεινε καὶ δέχτηκε τὶς συμφορὰς
αὐτὲς μ' ἐγκαρτέρηση καὶ ἡρεμία παρόμοια μὲ κείνη τῶν
ἀρχαίων, ποὺ ἀτάραχοι δέχονταν τὰ πλήγματα τῆς «αἵσης».

Ἐπρεπε νὰ ζήσῃ. Αἰσθανόμενος ὁ Τζιοβάννι μεγάλη
κλίση γιὰ τὴ λογοτεχνία, ποὺ πολλὰ φανερὰ δείγματα τῆς
κλίσης αὐτῆς εἶχε δώσει, ἑξακολούθησε τὶς σπουδὲς τοῦ
Οὐρμπίνο, στὸ Ρίμινι, στὴ Φλωρεντία.

Μετὰ πηγῇ ν' ἀκολουθήσῃ παραδόσεις στό Πανεπιστήμιο τῆς Μπολώνιας. Ὁ δειλὸς κι' ἄγριος νέος, ὁ γεμᾶτος ἀπὸ κάποιο δειλὸ θαυμασμό, σιγὰ—σιγὰ, φανερώθηκε στό δάσκαλό του, τὸν καλὸ κι' αὐστηρὸ.

Ὁ Carducci δεχόταν τὸν Pascoli.

Ὅμως στάθηκε παράξενος σπουδαστής. Πέρνει μέρος, στὴν ἀρχή, σὲ διάφορες φάρσες· μὰ πολλὰς φορές, πάλι, φαίνεται μελαγχολικὸς καὶ βυθισμένος στ' ἀπόκρυφο ὄνειρό του· κι' ἂν ἐργάζεται πολὺ, ὅμως ἐργάζεται μὲ τὸν δικό του τὸν τρόπο· μακριὰ ἀπὸ τὸ νὰ εἶναι ὑπόδειγμα τακτικότητος, ἀπουσιάζει ἀπὸ τὶς παραδόσεις· δὲν παράγει παρὰ λίγα πράγματα, γιατί δοκιμάζει κάποιαν ἀπέχθειαν, ὅταν πρόκειται νὰ τελειώσῃ ἓν' ἀρχισμένον ἔργο του· τὰ μυθιστορήματα, τὰ θεατρικὰ του κομμάτια δὲ βλέπουν τὸ φῶς. Ἀλλὰ κάνει ἓνα πλῆθος γνωριμίες, ὁδηγημένος ἄλλοτε ἀπὸ τὸ γοῦστό του κι' ἄλλοτε ἀπὸ κάποιο καπρίτσιο. Στὸ μεταξὺ μελετᾷ τὰ μυστικὰ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς μετρικῆς· κι' ἀκόμα γράφει γαλλικοὺς στίχους.

Διαβάζει. Τὰ διαβάσματά του εἶναι ποικίλα. Οἱ ἀρχαῖοι κλασσικοί· οἱ μεγάλο ἰταλοὶ πεζογράφοι· οἱ ποιητές, ὁ Λεοπάρντι, ὁ Γταῖτε, ὁ Οὐγκώ, ὁ Χάινε· οἱ ἱστορικοί, ὁ Michelet κι' ὁ Edgar Quinet· οἱ φιλόσοφοι· Hartmann· ἀπὸ τοὺς συγχρόνους οἱ γάλλοι ποιητές, οἱ γερμανοὶ καὶ οἱ ρῶσοι μυθιστοριογράφοι. Οἱ ἀγαπημένοι του δάσκαλοι εἶναι ὁ Βιργίλιος κι' ὁ Μαντζόνι· τοὺς ἐνώνει σ' ἓναν εὐλαβικὸ θαυμασμό. Ἀφιερώνει τὴν ἡμέρα στὶς ἐργασίες του. Τὶς βραδυὰς βγαίνει. Τὸν συναντοῦν στὰ πιδ φτωχικὰ ἐστιατόρια, περιστοιχισμένον ἀπὸ παράξενες παρέες· σπουδαστὲς πού συζητοῦν λογοτεχνικὰ· ἐργάτες μὲ τὰ ρούχα τῆς δουλειᾶς· ἀπόμαχους στρατιῶτες τοῦ Γαριβάλδη, πού τοὺς ἀρέσει νὰ διηγοῦνται τοὺς πολέμους των.

Σοσιαλιστής, σ' ἐποχὴ πού ἡ Κυβέρνηση δὲ γνώριζε εὐσπλαχνία ἀπέναντι τοῦ νέου κόμματος, γράφεται στὴ Διεθνή Ἑνωση τῶν ἐργατῶν. Ὅμιλεῖ στὰ διάφορα τὰ ἐργαστήρια, ὅπου πηγαίνει μὲ τὸν φόβο νὰ φυλακιστῇ γιὰ τοὺς λόγους του· συνεργάζεται σ' ἐπαναστατικὰς ἐφημερίδες, πού τὶς μοιράζει στοὺς ἄλλους σπουδαστὲς, τοὺς συναδέλφους του· μιὰ μέρα, πού χτυπήθηκε μὲ τὴν ἀστυνομία, τὸν μαθαίνουν, καὶ τὸν φυλακίζουν. Ἐσχῶ πιά τὸ

δρόμο τοῦ Πανεπιστημίου· διακόπτει τὶς σπουδές του δυὸ δλόκληρα χρόνια.

Οἱ παρακλήσεις τῶν φίλων κ' οἱ σιμβουλές τοῦ Carducci πείθουν τέλος τὸ ἄσωτο παιδί νὰ ξαναγυρίσῃ στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ πνευματικοῦ του πατέρα. Τότε συγκεντρώνεται κι' ἐτοιμάζεται μὲ θάρρος γιὰ τὶς ἑξετάσεις· στὰ 1882 παίρνει τὸν τίτλο τοῦ διδάκτορος, τίτλο ποὺ θὰ τοῦ ἐπέτρεπε, ἐπὶ τέλους, νὰ διορισθῇ καθηγητής. Τὸν στέλνουν μακριὰ γιὰ τὴν ἀπαρχὴ τοῦ καθηγητικοῦ του σταδίου· στὸ λύκειο τῆς Ποιέντζα, ὅπου διδάσκει μ' ἐνθουσιασμό κι' ἐμψυχώνει τοὺς μικροὺς του μαθητές.

Φέρνει, ἔπειτα ἀπὸ λίγο καιρό, σ' αὐτὴν τὴν πόλιν τὶς δυὸ ἀδελφές του· μὰ ἡ Ἰδα τὸν ἀφίνει, σὲ λίγο, γιὰ νὰ πάῃ στὸ δικό της σπιτικό. Ἡ Μαρία μένει μαζύ του, πάντα ἕως τὸ θάνατό του.

Κατόπιν ἀκολουθοῦν διαδοχικά, τὸ λύκειον τῆς Μάσσα, στὴν Καρράρα· μιὰ σειρὰ παραδόσεων Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς Γραμματικῆς στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Μπολῶνιας, ἡ ἔδρα τῆς Λατινικῆς Φιλολογίας στὴ Μεσσήνα· ἡ ἔδρα τῆς Πίζας, καὶ τελευταῖα τῆς Μπολῶνιας, ὅπου στὰ 1906 διαδέχεται τὸν ἄλλοτε καθηγητὴ του, τὸν μεγάλον Carducci, στὴν διδασκαλίαν τῆς Ἰταλικῆς Λογοτεχνίας. Στὰ 1892 — σὲ ἡλικίαν τριάντα ἐπτά χρόνων — συγκεντρώνει τὴν σκόρπια παραγωγή του, γιὰ νὰ τὴν παρουσιάσῃ στὸ κοινό. Ἔτσι βλέπουν τὸ φῶς:

1) Τὰ «πρῶτα τραγουδάκια», 2) Τὰ «Νέα Τραγουδάκια», 3) Τὰ «Τραγοῦδια τοῦ Καστελθέκκιο», 4) Οἱ «Ὠδὲς καὶ Ὕμνοι», 5) Τὰ «σύγχρονα ποιήματα».

Σ' αὐτὰ πρέπει νὰ προσθέσουμε:

Τὰ «Τραγοῦδια τοῦ Βασιληᾶ Ἐντζιο» καὶ τὰ «Ἰταλικά Ποιήματα», τὰ λατινικά ποιήματα, ὅπως τὸν «Ὕμνο στὴν Ρώμην» καὶ τὸν Ὕμνο «στὸ Τουρεῖνο».

Τὰ ἔργα καὶ τὶς κριτικὰς γιὰ τὸν Δάντη.

Τὶς «σχέψεις καὶ διαλόγους» καὶ πολλὰ ἄλλα, ξέχωρα ἐκδομένα, ὅπως «στὴν Πεντηκονταετηρίδα τῆς Πατρίδας», «Γαριβάλδης», «Τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Ἰωσήφ Καρντούτσι» κ.τ.λ.

Ὁ Giovanni Pascoli ἦταν ὁ ὕμνητής τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς. Τὸ περισσότερο, ἄλλως τε, μέρος τῆς ζωῆς του τὸ μοιράστηκε μεταξὺ τῆς καθηγητικῆς του ἔδρας τῆς Μπο-

λώνιας καὶ τῆς ἐξοχῆς, τῆς ἀγαπημένης του Ρομάνιας, ποὺ τὴν τραγουδῆσε στὰ ποιήματά του.

Εἶχε διαλέξει ἓνα καταφύγιο, μιὰν ἐξοχικὴ ποιητικὴ φωνὴ στὸ Καστελθέκκιο ντὶ Μπάργκα, σιμὰ στὸ Τσέρκιο, ποὺ πρὶν ἀπ' αὐτὸν τὸ τραγουδῆσεν ὁ Shelley.

Ἐκεῖ ὁ ποιητὴς ἔτρεχεν, ὅταν ἦταν ἐλεύθερος. Κι' ὅταν κάποτε ἦταν στὴ Σικελία τοῦ ἦοθε τόση νοσταλγία γιὰ τὸ ἐξοχικὸ του τὸ σπιτάκι, ὥστε ἄφισε, χεიმῶνα καιρὸ, τὸ γλυκὸ κλίμα τῆς Σικελίας, γιὰ νὰ τρέξῃ στὸ χιονισμένο Καστελθέκκιο. Γεννήθηκε χωρικός καὶ ποτὲ δὲν πρόδωσε τὴν καταγωγὴ του αὐτῇ. Στὴν πόλῃ στενοχωριόταν, καὶ στὴν ἐξοχὴ ζοῦσε σὰν ἀληθινὸς ἀγρότης.

Στὸν πρόλογο ἀπὸ τὰ «Πρῶτα Τραγουδάκια» του, λέει στὴν ἀδελφὴ του Μαρία, ποὺ τῆς εἶναι ἀφιερωμένη κ' ἡ συλλογὴ τῶν τραγουδιῶν αὐτῶν, «Ἐμπρός, ἄς φτειάξουμε ὅπως συνηθίζουμε, μόνοι μας τὸ ψωμί μας».

Αὐτὸ δὲν εἶναι ποιητικὴ ὑπερβολή. Ὁ ποιητὴς βοηθοῦσε τὴν ἀδελφὴ του, ὅταν, κάθε Σάββατο, κατεσκεύαζε τὶς ὥραιες παστιέτες, κ' ἔψηνε τὶς σταυρωτὲς κουλούρες, ὅπως τὶς συνηθίζουν στὴ Ρομάνια.

Τὰ τραγούδια τοῦ Pascoli σᾶς μεταφέρουν σὲ κάποιον χωριουδάκι τῆς «φωτεινῆς Ρομάνιας, τοῦ γλυκοῦ τόπου».

Σᾶς φανερώνουν στὰ μάτια ἓνα σωρὸ μαγικὲς εἰκόνες:

Τὸν ἄσπρο πύργο τῆς ἐκκλησιᾶς, τὸ σπίτι τοῦ ἐφημέριου, τ' ἀγροτικὰ σπιτάκια καὶ τὰ φτωχὰ καλύβια· στὸ δρόμο, τὰ βώδια ποὺ γυρίζουν ἀπ' τὰ χωράφια, τὶς λεύκες ποὺ θροῖζουν σιμὰ στὸ ποταμάκι, καὶ τὸ παλιὸ γιοφύρι, ποὺ κυττᾷ τὸ φαιδρὸ τὸ ρυάκι νὰ περνᾷ.

Μακρότερα, νά, οἱ κάμποι μὲ τὴν ἀπριλιάτικη χαρὰ τους ἢ μὲ τὴν Ὀκτωβριανὴ τους ἡρεμία.

Κι' ὅλ' αὐτά, ὅχι μὲ κοινότυπες περιγραφές, ἀλλὰ μὲ θανμαστὴ βραχυλογία, καὶ μιὰ ζωηρότητα ποὺ ξεχωρίζει τὰ σχήματα.

Ἀληθινά, ἡ ποίηση τοῦ Pascoli μοιάζει σὰν μιὰ πηγὴ ποὺ κυλᾷ γαλήνια καὶ μελωδικά.

Τὰ ποιήματά του ἔχουν μιὰ μαγευτικὴ γλυκάδα, μιὰν ἀπαλότητα, μιὰν ἡρεμία, μιὰν ἀφέλεια, καὶ οἱ πατριῶτες του ἐκφράζουν ὅλα αὐτὰ τὰ πλούσια χαρίσματα μὲ μιὰ μόνο χαρακτηριστικὴ κι' ὡμορφὴ λέξη· SOAVITA. Εἶναι ποίηση ποὺ ἔχει κατὶ τὸ αὐθόρμητο.

“Ὅσο γὰρ αὐτὸ μάρτυρα ἔχουμε τὴν ἀδελφή του, τὴν ἀγαπημένη του ἀδελφή Μαρία, ποὺ τὸν παρακολοῦθοῦσε στὴν δημιουργία του, καὶ ποὺ τῆς διάβαζε, ἀμέσως, τὰ τραγούδια ποῦγραφε. Ἄς ἀκούσουμε τὴν μαρτυρία τῆς: «... — Πῶς ἐργαζόταν; Στὸ τραπεζάκι, ἀληθινὰ στὸ τραπεζάκι, δὲν ἔμενε ποτὲ πιότερο ἀπὸ μιὰν ὥρα ἢ δύο. Τοὺς ὠραιότερους στίχους του τοὺς σκέφθηκε στὸ ὕπαιθρο, περπατώντας ἢ καθισμένος στὸν κηπάκο, κάτ’ ἀπ’ τὰ δέντρα του. Σ’ αὐτὸ τὸ τραπεζάκι τοὺς ἔγραφε καὶ τοὺς ἐχτένιζε, καὶ διέκοπτε τὴν ἐργασία του αὐτὴ, γιὰ νὰ κυττάξῃ ἔξω, ἂν ἓνα πουλάκι κελαδοῦσε, ἂν θορυβοῦσαν τὰ φύλλα. ἂν ὁ ἄνεμος τοῦ ἔφερνε, ἀπὸ μακριά, τὸν ἥχο μιᾶς καμπάνας ἢ τὴ φωνὴ ἀπὸ ἴνα ρυάκι...»

Ἄλλὰ καὶ τὰ ψεγάδια ἀκόμη ποὺ θὰ μπορούσε νὰ ἔβρη κάποιος αὐστηρὸς κριτικὸς στὴν ποίηση τοῦ Pascoli, ὅπως οἱ ποικίλες κραυγὲς ποὺ συνοδεύουν μερικοὺς του στίχους, τὸ βίτ... βιντεβίτ λ.χ. ποὺ κάνουν τὰ χελιδόνια, ἢ τὸ ντίν-ντὸν τῆς καμπάνας, ἐνῶ ἀπὸ μιὰ μεριά προσδίνουν μεγαλύτερη ἁρμονία στὰ τραγούδια του, ἀπὸ τὴν ἄλλη τοὺς χαρίζουν κάποια παιδικὴν ἀπλότητα.

Ἐπίσης ἡ συχνὴ ἐπανάληψη τῆς terza rima, ποὺ παρατηρεῖται στὰ πλεῖστα ποιήματά του εἶν’ ἀλήθεια πῶς τὰ καθιστᾷ κάπως μονότονα, ἀλλὰ πολὺ γλυκὰ καὶ ἁρμονικά.

Μπροστὰ στὸν δυνατὸν Carducci, ποὺ διαπνέεται ἀπὸ τὴν Ἱστορία καὶ βρίσκει στὸν παραλληλισμὸ τοῦ παρελθόντος μὲ τὸ παρὸν τὴν πηγὴ τῶν διαρκῶν ἀγανακτήσεων, ὁ Pascoli ἐκήρυξε τὴν προάότητα.

Μπροστὰ στὸν ἡδονικὸν Ντ’ Ἀννούντσιο, ποὺ ὁ ἀτέλειωτος πόθος του τῆς ἡδονῆς ποτίζει σὰν ἓνα νοσηρὸν ἄρωμα ὁλόκληρο τὸ ἔργο του, ὁ Pascoli μᾶς εἶπε τὴν χάρη τῆς οἰκογένειας καὶ τὴν γλυκύτητα τῆς ἐστίας...

Ὁ ποιητὴς πέθανε στὴν Μπολώνια στὰ 1912.

Ὁ θάνατός του ἦταν τὸ ἴδιο ἥρεμος.

Ἡ ἀδελφή του Μαρία, ποὺ ἦταν σιμὰ στὸ νεκρικὸ του κρεβάτι, λέει γιὰ τὶς τελευταῖες του στιγμὲς:

«... — Γιὰ δυὸ μέρες κοιμήθηκε. Κοιμόταν τόσο καλά. Καθόμουν ἀπέναντί του καὶ τοῦ κρατοῦσα τὸ χέρι του στὰ δικά μου. Δυὸ μέρες δὲν κινήθηκα καθόλου. Ρωτοῦσα χα-

μηλόφωνα τοὺς γιατρούς, ἐὰν αὐτὸς ὁ ἀνάκουφιστικὸς ὕπνος ἦταν καλὸ προμήνυμα.

— Μὰ ναί, μὰ ναί, — ἀπαντοῦσαν, καὶ πῆγαιναν μιλώντας μεταξὺ τους.

Τῇ δευτέρῃ μέρᾳ τὸ χέρι του κινήθηκε, στὰ δικά του χέρια. Τὸ ἄφισι. Σηκώθηκα. Ξυπνοῦσε, ξυπνοῦσε. Τὸν φώναξα καὶ κείνος ἄνοιξε καὶ χαμήλωσε τὰ μπράτσια, καὶ ἀνάπνευσε βαθιά. Ἐγὼ τὸν νόμισα σωσμένο. Κι' ὅμως αὐτὴ τὴν ἀναπνοὴ ἀκολούθησε βαθὺς στεναγμός, πολὺ βαθὺς στεναγμός, πού τοῦ ἀνασέκωσε τὸ στήθος. Κ' ἔπεσε κάτω, γιὰ πάντα».

Στὸν πρόλογο τῶν «Συγχρόνων Ποιημάτων» ὁ ποιητὴς ἀποτεινόμενος στὸν φίλο του Adolfo de Bosis, πού τοῦ ἀφιερώνει τὸ βιβλίον αὐτό, λέει γιὰ τὸν κοινὸ φίλον καὶ τῶν δύο, γιὰ τὸν ποιητὴ Γαβριὴλ Ντ' Ἀννούντσιο, πὼς στάθηκε εὐτυχισμένος. Ἄν εἶναι ἀληθινόν, ὅτι ὁ Ντ' Ἀννούντσιο μὲ τὴν περιπετειώδη καὶ ὀργιώδη ζωὴ του, μὲ τὸ πολυσχιδὲς ἔργο του, τὸ γεμῆτο ἐντυπωτικόν, μὰ ἀνελικρινὴ καὶ ψεύτικον κάπως λυρισμό, μὲ τοὺς τρελλοὺς του ἔρωτες καὶ τὸν θορυβώδη πατριωτισμό του, πού τὰ διαδέχθηκεν ἡ ἐπίσης ψεύτικη μετάνοια καὶ ὁ ὑποκριτικὸς βίος τοῦ ἀναχωρητῆ στὸ σιωπηλὸν ἐρημητήριον τοῦ Βιττοριάλε, γνῶρισε κάποιαν εὐτυχίαν, πόσο, ὅμως, μοῦ φαίνεται πὼς ἦταν εὐτυχέστερος ὁ Giovanni Pascoli, μὲ τὴν ἀγνὴ καὶ ὠραία ζωὴ του, μὲ τὸ γλυκὸ καὶ ἡρεμὸ ποιητικὸν ἔργο του, μὲ τὸν ἀθόρυβον πατριωτισμό του, μὰ πρὸ παντὸς μὲ τὴν ἀγάπην τῆς καλῆς του ἀδελφῆς Μαρίας, τῆς «γλυκειᾶς ἀδελφῆς», — ὅπως τὴν ὀνομάζει — πού στάθηκεν ἡ Ἥγερία του, καὶ ζεῖ μὲ τὴν ἀνάμνησίν του—στὸ μικρὸν τοῦ ἐξοχικοῦ σπιτακίου τοῦ Καστελβέκκιο, ὅπου τίποτα δὲν ἄλλαξε—καὶ πού περιμένει, ἤσυχον, τὴν ἡμέραν, πού θὰ τὸν ξαναβρῇ, στὸν ἀπλὸν καὶ ἀπεριττον τάφο τῆς μικρῆς ἐξοχικῆς Καπέλλας.

Καὶ τώρα δύο λόγια, σὰν εἰσαγωγὴν εἰς τὴν μετάφρασίν μου «ἡ Κιθάρα τοῦ Ἀχιλλέα». Ἀνάμεσα στὸ ποιητικὸν ἔργο τοῦ Pascoli ὑπάρχουν καὶ ἀρκετὰ κλασσικώτερα κομμάτια.

Ἄπ' αὐτὰ προτείσουν, ποιεῖ νὰ πῇ κανεὶς, δύο: «Οἱ Γέροι τῆς Χίου», κ' ἡ «Κιθάρα τοῦ Ἀχιλλέα», ποὺ μὲ φόβον ἀτοτολμοῦμε τὴ μετάφρασή του.

Τὸ ποίημα αὐτό, μιὰ ποιητικὴ ἀρήγηση τῶν τελευταίων στιγμῶν τοῦ Ἀχιλλέα, δὲν ἔχει κιμμιὰν ἱστορικὴ βάση. Δὲν εἶναι μίμηση ἀπὸ τὴν Ἰλιάδα. Οὐτε, νομίζω, ἀπὸ κινέναν ἄλλον κλασσικὸ ποιητὴ. Εἶναι πρωτότυπη σύλληψη τοῦ ποιητῆ.

Ὅσο γιὰ τὴ μετάφρασή μου ἃς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ προσθέσω τὰ ἑξῆς:

Ἔχω τὴ γνώμη, ὅτι ἔμμετρη μετάφραση δὲν εἶναι, ἀπλῶς, ἡ ἀπόδοση τοῦ νοήματος τοῦ ποιητῆ, ἀλλὰ κ' ἡ τεχνικὴ μετουσίωσή του.

Ὁ μεταφραστής, δηλαδή, πρέπει ν' ἀκολουθῇ, κατὰ τὸ δυνατό, τὸν ρυθμὸ καὶ τὸ μέτρο τοῦ πρωτοτύπου.

Κι' ὅμως αὐτό, σιτὴν μετάφραση τῆς «Κιθάρας τοῦ Ἀχιλλέα» δὲν ἦταν βολετό. Τὸ πρωτότυπον εἶναι γραμμένο σὲ ἀνομοιοκατάληκτον ἐντεκασύλλαβο.

Ἐπειδὴ, ὅμως, ὁ ἐντεκασύλλαβος εἶναι γιὰ τοὺς Ἰταλοὺς ὁ ἐθνικὸς στίχος — ὅπως γιὰ μᾶς ὁ δεκαπεντασύλλαβος — γιὰ τοῦτο ἔκρινα καλὸ νὰ τὸ μεταφράσω σὲ δεκαπεντασύλλαβο.

Ἄν ἡ μετάφρασή μου πέτυχεν αὐτό, βέβαια, θὰ τὸ κρίνουν ἄλλοι.

Η ΚΙΘΑΡΑ ΤΟΥ ΑΧΙΛΛΕΑ

Οἱ βασιλειάδες, τὰ πλήθη τῶν Ἀχαιῶν, ντυμένοι
μεσ' σιὸ χαλκόν, κοιμόνταν, ἔτσι, ὅλοι δαμασμένοι
σὶν ἐλαφρό τους ὕπνῳ, καὶ τ' ἄλογά τους λυμένα
μὲ χαλινάρια τυλιγμένα σ' ἄρματα τριγύρω
τρώγαν, φυσῶντας, τὸ κριθάρι καὶ τ' ἀραποσίτι.
Κοιμόντουςαν κ' οἱ φύλακες ἀπ' τὴς φωτιῆς ἀκόμα
μὲ τὸ κεφάλι σὶς μακροὺς ἀσπίδες ἀφιμένο

τὶς στρογγυλές, πὺν γνάμιζαν, σιμὰ στὶς ἀναμένεες
 φωτιές, πὺν κἀναν τὸ χαλκὸ σιὸ ἀνάφλεγμα τὰ λάμπη
 καθὼς λάμπουν τὰ σύννεφα στὴ μαυρισμένη νύχτα,
 πρὶν ἢ δμίχλη νὰ φανῇ. Δαμάζοντάς τους ὅλους
 ὁ ὕπνος τοὺς μακρόμαλλους τοὺς Ἀχαιοὺς κρατοῦσε
 σὰ μοῖρα νὰ τὸ ἔγραφε, τὴ νύχτα ὅπου ἦταν
 στερνὴ τοῦ Ἀχιλλέα, γιου τοῦ βασιλῆα Πηλέα.
 Τῷ ξαιραν ὅλες οἱ καρδιές, ἀκόμη τὰ οὐράνια
 ὥς καὶ στὴ γῇ, κι' ἀσθμαίνοντας ὅλοι ἐκεῖνοι τῶρα
 μὲ τὰ ρουθούνι, στὸν μικρὸ τὸν ὕπνο, στ' ὄνειρό τους
 ἔναν μεγάλο πέφτωντας νὰ κἀν κῦκλο βλέπαν
 κι' ἀπὸ καπνὸ σὰ σίφουνas ψηλὰ νὰ ξεπειῇ.
 — Χωρὶς κανένα τρανταγμὸν ἔπεφτε στ' ὄνειρό τους,
 σὰ νᾶμοιαζε μὲ μιὰ σκιά· κι' ἀπόκοιτα μαζί ὅλοι
 καὶ ἥρωες καὶ τ' ἄλογα ἐτρίξανε τὰ δόντια
 σκληρά, πέρα τὰ ἄρματα τοὺς ὁδηγοὺς τινάξαν
 ἐνῶ μακριὰ ἀπ' τὴ δυνατὴ τὴν Ἴλιο τὴ μεγάλη
 σιγὸσβυνεν ἡ χάλκινη φωνὴ τοῦ Ἀχιλλέα.

II

Ἔτσι ἐκοιμόνταν ὅλοι τους, καὶ στὸ βονβό τους ὕπνο
 γροικιότανε τῆς θάλασσας τὸ μυρολῆ μεγάλο.
 Τῆς ἄδολης τῆς θάλασσας κλαίγαν οἱ θυγατέρες,
 μέσα στὸ μαῦρο πέλαγο, τὸν ζωντανὸ Ἀχιλλέα,
 μακριάθε, καὶ δὲν ἄκουγε κεῖνος τὰ κλάματά τους.
 Κι' ἄλλες, ἐδῶ, σηκώνοντας ἄφροισμα ξαφνιασμένο,
 ὀρμητικές, οὐρλιάζοντας, εἰς τὴν ἀκτὴ ἀνεβαίνουν
 γιὰ νὰ τοῦ ποῦν τὴ μοῖρά του ἢ νὰ τὸν συνεπάρουν
 μαζί τους, ἀλλὰ μήταια· καὶ μακραίνουν μὲ τοὺς θρήνους
 στρώνοντας μ' ἀφροκόπισμα τὰ ἄσπρα τους τὰ χνάρια·
 ἀλλ' ὁμως δὲν τὶς ἄκουγεν ὁ ξύπνιος Ἀχιλλέας,
 (ξύπνιος ἐκεῖνος μοναχά): τὶ γέμιζε μὲ ἤχους
 τ' αὐτί του μὲ μιὰν ὤμορφη λεπτούτσικη κιθάρα,
 κιθάρα ποῦταν φτερωτὴ καὶ λ' ἔφυγε παρμένη
 ἀπὸ τὴ Θήβα τὴν ἱερὴν ὅπου εἶχε καταστρέψει.
 Τῶρα, δοσμένη του ἡ καρδιὰ στὰ φωτεινὰ τραγούδια,
 δὲν ἄκουγε κἀτ' ἀπ' αὐτὸν ἢ θάλασσα νὰ κλαίῃ,
 καὶ τ' ἄλογο μὲ τὴ λαλιὰ δὲν ἄκουγε, τὸν Ξάνθο,
 πὺν μίλειε ὥσάν ἄνθρωπος στὸν ἐνδοξὸ ἀδελφό του

τὸν Κεραυνό, πὺν χρέμιζε καὶ τοῦ ἀποκρινόταν.
Τοὺς πεθαμένους ἥρωες ὁ ἥρως τραγουδοῦσε,
κι' αὐτόν του, στήν κιθάρα του πὺν λάφυρο εἶχε πάρει.
Κ' εἶχε ριγμένη μιὰ προβιά στὰ ὀλόγυμνά του μέλη
ἀπὸ λιοντάρι κόκκινο, πὺν ὁ ἴδιος εἶχε φτιάξει,
δασύμαλλη, καὶ πὺν ἔπεφτε στὰ γρήγορά του πόδια.

III

Ἔτσι τὶς δόξεις τῶν νεκρῶν πὺν ἦταν ἀντρειωμένοι
κι' αὐτόν του, ἔζωντάνευε μὲς στὸ γλυκὸ τραγοῦδι, —
στοὺς Ἀχαιοὺς, μὲ τὰ μακριὰ μαλλιά, μονόχος ξύπνιος·
ὁπως μπροστά του στάθηκε, σὲ λίγο, ἓνας γέρος
ὁπὺν στήν ὄψην ἔμοιαζεν ἀρχαῖος Θεὸς σὰ νῆαται.
Κι' ἀμέσως τὸν πλησίασε, τοῦ φίλησε τὰ χέρια
τὰ τρομερά. Θαμπώθηκε καὶ πήδησε ὁ Ἀχιλλέας
ἀπ' τὸ θρονί του ἀπότομα καὶ τὸ νεκρὸ λιοντάρι
μὲ τὰ γαμπὰ τὸν κέντησε, τὰ μυτερά του νύχια.
Κι' αὐτὰ εὐθὺς τοῦ ἔλεγε τὰ φτερωτὰ τὰ λόγια:
«Γέρο, ποῖος εἶσαι ; ἀπὸ ποῦθε φτάνεις ; πολὺ μοιᾶζεις
τὸν Πρίαμο τὸν βασιλῆᾶ στὸ πρόσωπον, ἀλλ' ὁπως
ὁ μανδύας ὁπὺν φορεῖς βασιλικὸς δὲν εἶναι.
Ποῖος ἦταν πὺν σ' ὠδήγησε στὴ σκοτεινὴ τὴ νύχτα ;
Μίλησε, καὶ μὲ τὴ σειρὰν ἱστορίσέ τα, γέρο.»
Καὶ τοῦ μιλοῦσε παρενθὺς ὁ γέρος ἀπαντιῶντας.
«Ὁχι, δὲν εἶμαι βασιλῆᾶς ἐγὼ, λαμπρὸ Ἀχιλλέα·
κανένας εὐτυχὴς Θεὸς δὲν ἦταν ὁδηγός μου.
Μόνος μου ἦρθα ὡς ἐδῶ. Ὡς καὶ οἱ φύλακες, ὅλοι
στῆς φωτιάς τὸ λαμπρίδιασμα κοιτὰ εἶναι κοιμισμένοι.
Σὺ μόνος ἀγρυπνᾷς· κι' ἄλλο δὲν ἄκουσα, σὰ ῥόχμον,·
παρὰ φωνὲς ἀπὸ ἥρωες, σβηστής, ποῦχουν πεθάνει
καὶ μιὰ ἐλαφρότατη βοή ἀπ' τῶν νεκρῶν τὴ χώρα.
Καὶ μέσ' στὴ νύχτα τὴν ἱερὴν ὠδήγησέ με ἑμένα
κάποιο ὄνειρο, τ' ὄνειρο μιᾶς κιθάρας, Ἀχιλλέα».

IV

Κι' ἀφοῦ τὸν κῆνταξε αὐστηρὰ ἀποκριθὴ ὁ Ἀχιλλέας·
«Δὲ μοῦ φανέρωσες, ἐσύ, ἀκόμα τ' ὄνομά σου,
δὲ μοῦπες ποῦθεν ἔρχεσαι. Μήπως τὴ μαύρη νύχτα

ἔρχεσαι σὺ σιὰ στρογγυλά τῶν Ἀχαιῶν καράβια,
 γιὰ ἴνα μεγάλο, γέροντα, δῶρο παρακαλῶντας ;»
 Καὶ τοῦ μιλοῦσε παρευθὺς ὁ γέρος ἀπαντῶντας·
 « — Εἴμ' ἓνας ἀοιδός, ὦ γοργοπόδαρε Ἀχιλλέα,
 κ' οἱ πολεμάρχοι μ' ἀγαποῦν ἐνῶ τέτοιος δὲν εἶμαι,
 κ' τω ἀπὸ τὴν κατάφυτη γεννήθηκα τὴν Πλάχο,
 στήν ὦρια Θήβα τὴν ἱερή, ποῦχεις καταστρεμένη.
 Ἔχω ἓνα γνιό, — δὲν ἔρχομαι νὰ μοῦ τὸν λεπτέρῳσης, —
 πὺν γλύφει του τὸ αἷμα του ἐν' ἄγρουπνο σκυλί σου·
 ὅχι τὸ γνιό μου· φέρωντας ἐγὼ ἐδῶ σὲ σένα
 σιτὴ σέλα μου τοῦ μουλαριοῦ τρίποδες καὶ καὶ ρια,
 πέπλα, μανδύες ἔξοχους καὶ μπόλιχο χρυσάρι,
 ὅπου σὲ μὲ δὲν ἀφθονεῖ, δὲ χρειάζεται σὲ σένα·
 — σιτὸ Πεπρωμένο τῶρα πιά ἐσὺ πηγαίνεις, κ' ὅλοι
 τὸ ξαίρουνε, ὁ οὐρανὸς κ' ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη,
 ἡ μαύρη γῆ, ἀλλὰ καὶ οὐ τὸ ξαίρεις ποῦχεις δόσει
 σιτοὺς φίλους σου, τοὺς γκαρδιακοὺς, δῶρα τὰ λάφυρά σου,
 τ' ἀτίμητα κ' ὀλόχρυσά· τοὺς τρίποδες καὶ τ' ἄτια,
 μουλάρια, βώδια λαμπερά, καλόγραμμες γυναῖκες,
 καὶ τ' ἀποαλένια τ' ἄρματα, τὸν Ἑκτορα σιτὸν κύρη,
 σιτὸ χρέος τῇ ζωῇ σου... ὦ ξαναδόσε τὴν λοιπὸν
 καὶ τὴν παλιὰ κιθάρα του σιτὸν ἀοιδό, Ἀχιλλέα !

V

Εἶπε καὶ σιτὴν κιθάρα του ἀπλῶνε εὐθὺς τὸ χέρι,
 κιθάρα ὠραία, φτερωτή, — μὰ τ' ἀργυρὸ ὄργανό του
 σιτὴν λιονταρίσια τὴν προβιά ἦτανε σκεπασμένο.
 Καὶ τοῦ Ἀχιλλέα ἡ καρδιά πολὺν ἐδίσταζε, ὅπως
 ἡ θάλασσα σὰ σκέφτεται νὰ σπάσῃ τὸ καράβι,
 ποῦναι μικρὸ καὶ στρογγυλό. Μὰ εὐθὺς ἀποκρινόταν
 σιτὸν ἀγαθὸ τραγουδιστὴ δίνωντας τὴν κιθάρα·
 ἔτσι πὺν σπρώχνοντάς τινε σιτὸ καθαρὸ θρανίον
 δὲν ἔβγαλε αὐτὴ, τρέμωντας, οὔτε φωνὴ καμμία.
 Ἔπειτα σῶπασε, κ' αὐτὴ, σιτοῦ ἀοιδοῦ τὸ χέρι.
 Τότε ὡς στεκόταν σὰ Θεὸς τὸ τέκνο τοῦ Πηλέα
 νὰ τρίζουνε τὰ δόντια τοὺς ἄκουσε τ' ἄλογά του,
 ἄκουσε καὶ τὸν Ξάνθο του σὰν ἄνθρωπος νὰ λέῃ,
 γιὰ τὴ θανή του νὰ μιλᾷ σιτὸν ἄλλον ἀδελφὸ του
 τὸν Κεραυνό, πὺν μούγκριζε γὰ νὰ τοῦ ἀπαντήσῃ.

Τότ' ἄκουσε κάτ' ἀπ' αὐτὸν ἡ θάλασσα νὰ κλαίῃ
 τῆς ἄδολης τῆς θάλασσας νὰ κλαῖν οἱ θυγατέρες,
 αὐτόν, τὸν τόσον ὠμορφὸν ποῦταν στῆς νεότης τάνθος,
 πολλὲς μ' ἓνα κατάλευκον ἄφρισμα ξαφνιασμένο
 νᾶρχωνται ὅλες μάταια, γιὰ νὰ τὸν συνεπάρουν.
 Κι' ἀντίκρουσε, στήν ἱερὴ τὴ νύχτα αὐτή, τὴ μοῖρα,
 τὴ μοῖρά του, ποὺ πρόσμενε κεῖ στὴ Ζερβιά τὴν Πύλη,
 ὅπως προσμένει ὁ ὁδηγὸς στὸ ἄρμα του καθισμένος
 μὲ καμουτοὶ στὸ χέρι του, καὶ στρέφει στὸν ἐχθρό του
 ποὺ φτάνει ὅλος μὲν ὁρμὴ καὶ λάμπει ἀρματωμένος.

VI

Κι' αὐτὰ τοῦ εἶπε ὁ γέροντας τὰ φτερωμένα λόγια·
 «— Ἄσε με ν' ἰ πηγαίνω ἐγὼ χωρὶς ἀργοπορία,
 καὶ τὴν κιθάρα δόσε μου· δὲν εἶναι ἡ καρδιά σου
 ὁποῦ σὲ κάνει νὰ θρηνῇς σ' αὐτὴ μου τὴν κιθάρα
 (ποὺ ἐψάλλες τόσες δόξες σὺ) τὸν ζωνταρὸ Ἀχιλλέα.
 Ἄς κλαίῃ κ' ἡ θάλασσα κ' ἡ γῆ κι' ὁ οὐρανὸς ἀκόμα·
 σὺ ὄχι· γιατί ν' μεθῇς δὲν πρέπει ἀπὸ τραγοῦδι,
 ὦ θεῖε Ἀχιλλέα ἐσύ, ἀλλὰ γαλήνια νᾶχης
 ψυχὴ, ποὺ τίποτα κρυφὸ δὲν τῆς ἀφίνει ἡ μοῖρα, —
 ὄχι ὅτι ἡ μοῖρα σὲ μπορεῖ μὰ πὼς τηνε μποροῦσες.
 Μεγάλος πρέπει νὰ φανῇς, ὦ τέκνο τοῦ Πηλέα.
 Ἐμεῖς γιὰ σὲ θὰ ψάλλουμε. Ἐμεῖς γιὰ σὲ θὰ ποῦμε
 πὼς τόσον ἔκλαιγες ἐσύ, μὰ μακρινὸς καὶ μόνος,
 κι' ὅτι ἔλεγες τὴ θλίψη σου στὸ κῦμα τὸ μεγάλο
 τῆς ἀφρισμένης θάλασσας, καὶ σι' οὐρανοῦ τὰ νέφη.
 Θι ποῦμε καὶ γιὰ μιὰ Θεά, ποὺ ἄφαντη ἐρχόταν
 τὸ σκοτεινὸ σου τὸ θυμὸ, αὐτὴ, νὰ συγκρατήσῃ,
 καὶ σὲ κρατοῦσε ἀπ' αὐτὴν τὴν κόκκινη τὴ χαίτη,
 τὴν κόκκινη τὴ χαίτη αὐτὴ, ποῦν' ἀνακατωμένη,
 ἔπειτα ἄλλη μιὰ θεὰ κρυφὰ κι' αὐτὴ ἐρχόταν
 τὴ θλίψη σου νὰ διώξῃ· μὰ σὺ ὅμως ἀκολουθοῦσες
 κάποιες φωνὲς οὐράνιες, καὶ τοῦ πελάγον ἄλλες,
 κεντῶντας μπρὸς μὲ οὐρλιασμα πολεμικὸ, μεγάλο
 σὰν ὁδηγὸς στὸν θάνατο τὸ φοβερό σου Ξάνθο».
 Εἶπε κ' εὐθὺς ἐχάθηκε στὴν ἀμβροσία νύχτα.

Καὶ σιάθη τὰ μουγκρίσματα ν' ἀκούσῃ ὁ Ἀχιλλέας
 ἀπ' τὰ θλιμμένα του ἄλογα, κι' ἀκόμη μακρυσμένες
 τὶς Νηρηίδες, ποῦκλαιγαν, κι' ἀνάμεσα στοὺς θορήνους
 ἄκουσε πὺθ θλιμμένη, ναί, μὰ πὺθ ταπεινωμένη,
 καὶ τῇ φωνῇ τῆς μάννας του, τῆς Θεᾶς τῆς θαλασσίας.
 Ἀκόμη ἄκουσε μακριὰ στὸν κοιμισμένο κάμπο
 μὲ φωτεινὸ κονδούνισμα ἢ κιθάρα νὰ περνᾷ
 πὺθ ὁ καλὸς τραγουδιστὴς τέντωνε τὶς χορδὲς τῆς
 ἐνῶ τ' ἄττια κρεμιόντουσαν καὶ δλοένα χρεμετίζαν,
 τ' ἄσπρο κριθᾶρι γιὰ νὰ φᾶνε καὶ τ' ἀραποσίι.
 Ἀνάμεσα ἀπὸ θάνατο καὶ τ' ὄνειρο περνοῦσε
 τὸ τραγοῦδι, σὰν οἰωνὸς ἀπ' τῶν νεκρῶν τῇ χώρᾳ,
 στοὺς ζωντανοὺς τοῦ ἥρωες, κι' ἀνέμιζε στὸν κάμπο.
 Μάκρινε αὐτὴ στὸν οὐρανὸ τὸ γαλανὸ ἀπὸ κάτω,
 κ' ὅστερα ἐχάθη. Οὔτε πὰ τὴν ἄκουσε ὁ Ἀχιλλέας.
 Ἄλλο δὲν ἔμενε σ' αὐτὸν ἐξὸν ἀπὸ τὸ ἄρμα
 τῆς μάχης, κι' ἀπὸ τὴ λαμπρὰ τὸ δλόχρυσά του ὅπλα
 καὶ γιὰ νὰ ζέψῃ μοναχὰ τὰ δύο τ' ἄλογά του,
 καὶ λαμπερός, μέσ σ' ἄρματι, σὰν ἥλιος πὺθ πηγαίνει
 στὴ δύση του. Ὅμως εὐθὺς ἀκούστηκε σιμὰ του
 ἕνας λυγμός. Ἡ ὄμορφη Βρισηΐδα στὸ κατῶφλι,
 ἐκεῖ, στεκόταν κ' ἐκλαιγε ἢ πὺθ γλυκεῖά του σκλάβᾳ.
 Καὶ κεῖνος τότε ἐγείρε σιμὰ τῆς καὶ κρατῶντας
 στὴν ἀγκαλιά του τὴν καλή, καὶ μέσ' στὴ λιονταρίσια
 προβιά, πρόσμενεν ἥσυχᾳ τὴ ρόδινην αὐγούλα.